

ACTA POLITOLOGICA

www.acpo.cz

INTERNETOVÝ RECENZOVANÝ ČASOPIS

2009 | Vol. 1 | No. 1 | ISSN 1803-8220

Klimovský, Daniel (2009). Otázka paralelného výkonu verejných funkcií v územnej samospráve a funkcie poslanca NR SR. *Acta Politologica*, Vol. 1, No. 1, s. 29-51. ISSN 1803-8220.

Tento článok podléhá autorským právam, kopírování a využívání jeho obsahu bez řádného odkazování na něj je považováno za plagiátorství a podléhá sankcím dle platné legislativy.

Internetový recenzovaný časopis vydává Univerzita Karlova v Praze,
Katedra politologie Institutu politologických studií Fakulty sociálních věd.

Otázka paralelného výkonu verejných funkcií v územnej samospráve a funkcie poslanca NR SR

(Stručná diskusia k niektorým argumentom)

Daniel Klimovsky¹

Abstract:

The parallel discharge of some self-governmental offices and office of MP is not any extraordinary situation in the European conditions. There are several countries where such parallel discharge is allowed (e.g. Austria, Belgium, Croatia, Czech Republic, Denmark, Finland, France, Hungary, Luxemburg, Montenegro, Norway, Slovenia, Sweden) but also several countries where such discharge is forbidden (e.g. Belarus, Bulgaria, Cyprus, Estonia, Latvia, Lithuania, Macedonia, Moldavia, Netherlands, Poland, Romania, Russia, Ukraine). As far as Slovakia, discharge of the self-governmental offices is compatible with discharge of the office of MP. However, two draft bills, which should introduce incompatibility of these offices, were submitted in the Parliament at the beginning of 2009. The submission brought up a discussion, and the article is dedicated to the main points of this discussion. It shows that some of the presented points are irrelevant, and some are interpreted in a wrong or misleading way. For this purpose, the author utilizes the description and analysis of both relevant laws or documents and statements as well as activities of the concerned actors.

Keywords: *mayor, chief of self-governmental region, MP, local government, Parliament, in/compatibility of discharge of public offices*

Úvod

V európskych krajinách nie je kumulácia viacerých verejných funkcií (na mysli sa majú verejné funkcie, pri ktorých nedochádza napríklad k vstupu do štátnozamestnaneckého pomeru) ničím výnimočným. Napriek tomu je táto otázka citlivou politickou témou, ktorej

---

¹ PhDr. Daniel Klimovský pôsobí ako odborný asistent na Ekonomickej fakulte Technickej univerzity v Košiciach. Zároveň je externým doktorandom Katedry politológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave v odbore Teória politiky a interným doktorandom Katedry politickej sociológie Fakulty kultúrnych vied Bayreuthskej univerzity v Bayreuth v odbore Politická sociológia.

Kontaktné údaje: Technická univerzita v Košiciach, Ekonomická fakulta, Katedra regionálnych vied a manažmentu, B. Němcovej 32, 04001 Košice, Slovenská republika, email: daniel.klimovsky@tuke.sk, tel.: 00421556023296.

nastolenie nezriedka vyvoláva búrlivé reakcie, a to tak na strane prívržencov zavedenia nezlučiteľnosti súbežného výkonu viacerých verejných funkcií, ako aj na strane oponentov zavedenia takejto nezlučiteľnosti. Prirodzene, táto téma neobchádza ani región strednej Európy. Napríklad v Maďarsku bol tento problém naposledy otvorený v roku 2007², v českých podmienkach sa objavila verejná kritika kumulácie funkcie hejtmana a funkcie poslanca národného parlamentu naposledy začiatkom roku 2009³ a v SR boli začiatkom toho istého roku dokonca predložené v parlamente návrhy na zavedenie nezlučiteľnosti, ktorá by sa týkala súbežného výkonu funkcie poslanca parlamentu s funkciou starostu obce, alebo funkciou predsedu samosprávneho kraja.

Tento príspevok je zameraný na argumentáciu, ktorá bola prezentovaná v súvislosti so spomínanými predloženými návrhmi. Analyzované a diskutované sú tie argumenty, ktoré boli:

- prezentované samotným predkladateľom týchto dvoch návrhov;
- prezentované počas parlamentnej rozpravy (do úvahy boli brané tak argumenty podporujúce zavedenie nezlučiteľnosti, ako aj argumenty namierené proti zavedeniu nezlučiteľnosti);
- uvádzané ZMOS v liste adresovanom všetkým poslancom NR SR ešte pred konaním schôdze, na ktorej sa o týchto návrhoch rozhodovalo⁴.

Ako už z podstaty veci vyplýva, povaha tohto príspevku ho predurčuje k tomu, aby bol podkladom pre diskusiu. I preto jeho hlavným cieľom nie je vyriešenie sporu, či je zavedenie nezlučiteľnosti uvádzaných funkcií správnym alebo nesprávnym krokom, ale skôr podnietenie odbornej diskusie, ktorá by mohla v konečnom dôsledku priniesť zmeny, prípadne zdôvodniť potrebu zachovania *status quo*. Pri analýze jednotlivých argumentov a v diskusii sa vychádza takmer výlučne zo slovenských podmienok. Za týmto účelom boli analyzované súvisiace právne predpisy či dokumenty, ako aj vyjadrenia a aktivity zainteresovaných subjektov (obsiahnuté či popísané v dobovej tlači), pričom ako hlavná metóda bola použitá obsahová analýza.

² Pre úplnosť je vhodné uviesť, že spomenutá iniciatíva bola diskutovaná aj na úrovni maďarskej vlády, ktorá ale nedokázala zaujať jednoznačné stanovisko (pozri napríklad [Éber 2007]).

³ Išlo o prípad kritiky, ktorá reagovala na to, že zatiaľ čo traja novozvolení hejtmani za ČSSD sa vzdali svojich poslaneckých funkcií, David Rath (ČSSD), niekdajší minister zdravotníctva, ktorý sa stal hejtmanom v Stredočeskom kraji, tak neurobil a to aj napriek tomu, že (okrem toho, že praktizuje povolanie lekára internistu) zastáva hneď niekoľko politických či verejných funkcií: hejtman Stredočeského kraja, člen (poslanec) Poslaneckej snemovne Parlamentu ČR, predseda Výboru pre zdravotníctvo Poslaneckej snemovne Parlamentu ČR, podpredseda Poslaneckého klubu ČSSD, podpredseda Asociácie krajov ČR a člen zastupiteľstva v meste Hostivice (pozri napríklad [Rath pobírá... 2009; Rath sepsal... 2009; Šulcová 2009]).

⁴ Samozrejme, do diskusie sa zapojili aj ďalšie subjekty (pozri napríklad [Bajan 2009]), no vzhľadom na systematickosť a korektnosť spracovania tohto príspevku, tieto neboli brané do úvahy ako osobitný zdroj argumentov pre analýzu.

Vymedzenie problému

14. januára 2009 podal P. Miššík, jeden z opozičných poslancov (ako predstaviteľ poslaneckého klubu SDKÚ-DS) NR SR, dva návrhy zákonov⁵. Ten prvý mal novelizovať Zákon samospráve vyšších územných celkov⁶ a druhý Zákon o obecnom zriadení⁷. Pokiaľ ide o obsah týchto návrhov, ten bol stručný a zrozumiteľný. Prvý smeroval k zriadeniu nezlučiteľnosti výkonu funkcie predsedu samosprávneho kraja⁸ s funkciou poslanca NR SR. Druhý, veľmi podobný, zavádzal nezlučiteľnosť výkonu funkcie starostu obce⁹ s funkciou poslanca NR SR [Poslanec by podľa... 2009]. O deň neskôr rozhodol Predseda NR SR¹⁰ o pridelení podaných návrhov na prerokovanie Ústavnoprávnemu výboru NR SR, Výboru NR SR pre verejnú správu a regionálny rozvoj a Výboru NR SR pre nezlučiteľnosť funkcií. Zároveň vo svojich rozhodnutiach určil ako gestorský výbor Ústavnoprávny výbor NR SR.

Ešte pred parlamentnou rozpravou sa k týmto návrhom vyjadrilo ZMOS¹¹ a prostredníctvom Rady ZMOS¹² vyjadrilo nesúhlas s týmito návrhmi. Tento svoj nesúhlas sformulovalo aj do listu, ktorý adresovalo pred príslušnou parlamentnou schôdzou, na ktorej mali byť tieto dva návrhy prerokované, všetkým poslancom NR SR¹³.

⁵ Pozri [Návrh zákona... 2009].

⁶ Zákon č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov (samosprávnych krajov) v znení neskorších predpisov.

⁷ Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov.

⁸ Samosprávne kraje a vyššie územné celky predstavujú označenie identických samosprávnych jednotiek na regionálnej úrovni. Aj platná právna úprava používa obidva pojmy, pričom v niektorých právnych predpisoch sa používa výraz vyšší územný celok (napríklad v zákone č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky), v niektorých samosprávny kraj (napríklad v zákone č. 303/2001 Z. z. o voľbách do orgánov samosprávnych krajov a o doplnení Občianskeho súdneho poriadku v znení neskorších predpisov) a v niektorých dokonca oba výrazy súčasne (napríklad v zákone č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov (o samosprávnych krajov) v znení neskorších predpisov).

⁹ Starosta obce sa v prípade obcí vyhlásených za mestá nazýva (podľa príslušných ustanovení zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov) primátorom mesta a v mestských častiach Bratislavy a Košíc sa táto funkcia označuje ako starosta mestskej časti. Vzhľadom na zrozumiteľnosť textu je však v celom texte používaný iba pojem starosta obce, respektíve starostovia obcí.

¹⁰ Išlo o dve rozhodnutia: a) Rozhodnutie Predsedu NR SR č. 912 z 15. januára 2009; b) Rozhodnutie Predsedu NR SR č. 913 z 15. januára 2009.

¹¹ ZMOS (Združenie miest a obcí Slovenska) je jedným z dvoch záujmových združení obcí a miest v SR – tým druhým je Únia miest Slovenska (ÚMS) – ktoré zastupujú práva a reprezentujú záujmy svojich členov navonok (najmä voči príslušným orgánom štátu). V roku 2008 evidovalo 2.757 členským obcí a miest (tieto boli organizované v 58 regionálnych združeniach ZMOS), ako aj dvoch čestných členov [Klimovský 2008].

¹² Uznesenie Rady ZMOS č. 164 z 28. januára 2009.

¹³ Združenie predsedov samosprávnych krajov takýto list ani podobné vyhlásenie nepripravilo, a to aj napriek tomu, že jeden z týchto návrhov sa bezprostredne dotýkal postavenia jeho členov. Podobne sa k týmto návrhom nevyjadrovala ani ÚMS.

Oba návrhy boli prerokované¹⁴ na 32. schôdzi NR SR (parlamentná rozprava o týchto dvoch návrhoch sa prelínala a počet tých, ktorí sa k tejto problematike vyjadrili nebol veľký¹⁵) a 6. februára pristúpila NR SR k hlasovaniu o tom, či tieto návrhy budú posunuté do druhého čítania. Výsledky hlasovaní však boli negatívne¹⁶.

Zaujímavejší ako samotný výsledok hlasovania je však obsah týchto dvoch návrhov a k nemu naviazané argumenty. Tieto návrhy totiž opäť otvorili citlivú otázku slovenskej politickej scény, ktorou kumulovanie a paralelný výkon rôznych politických či verejných funkcií niektorými jednotlivcami nesporne je¹⁷.

Analýza a diskusia

V nasledujúcom texte je analyzovaných niekoľko argumentov, ktoré sú zatriedené do šiestich kategórií, a to:

- oddelenie výkonnej moci od zákonodarnej moci;
- zahraničné skúsenosti a prax;
- pohľad verejnosti a zlučiteľnosť výkonu verejnej funkcie s výkonom povolania;
- pozícia funkcionárov s viacerými funkciami voči ostatným funkcionárom;
- charakter nezlučiteľnosti funkcií;
- informovanosť.

¹⁴ K spôsobu navrhovania a schvaľovania zákonov v NR SR pozri okrem zákona č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky v znení neskorších právnych predpisov napríklad aj Láštic 2004, Kukliš 2005, Pirošík 2006 a podobne.

¹⁵ Pozri Rozprava: prepis a... 2009.

¹⁶ Pri hlasovaní o prvom návrhu (hlasovanie č. 73) bolo prítomných 130 poslancov, pričom samotného hlasovania sa zúčastnilo 126 z nich. Za návrh hlasovalo 61 poslancov (išlo o poslancov z prevažne opozičných poslaneckých klubov KDĽ, ĽS-HZDS, SDKÚ-DS a SMK-MKP a rovnako hlasovali aj tí prítomní poslanci, ktorí nie sú členmi žiadneho z aktuálne existujúcich poslaneckých klubov), proti návrhu 46 (išlo o poslancov z poslaneckých klubov Smer-SD a SNS) a zdržalo sa 19 poslancov (4 poslanci nehlasovali). Druhý návrh získal ešte menšiu podporu. Zo 134 prítomných poslancov sa hlasovania (hlasovanie č. 78) zúčastnilo 124 poslancov. Z nich za návrh hlasovalo 42 poslancov (išlo o poslancov z poslaneckých klubov KDĽ, SDKÚ-DS, časť poslancov SMK-MKP a za hlasovali aj poslanci, ktorí nie sú členmi žiadneho z aktuálne existujúcich poslaneckých klubov), proti návrhu 48 (boli to niekoľkí poslanci patriaci do poslaneckého klubu ĽS-HZDS, väčšina poslancov patriacich do poslaneckých klubov Smer-SD a SNS a jeden poslanec SMK-MKP) a zdržalo sa 34 poslancov (10 prihlásení poslanci nehlasovali) [Návrh poslanca... (tlač č. 902)... 2009; Návrh poslanca... (tlač č. 903)... 2009; Uznesenie NR SR č. 1258... 2009; Uznesenie NR SR č. 1261... 2009].

¹⁷ Pochybnosti o ústavnosti týchto dvoch návrhov boli vyslovené v súvislosti s tým, že jednak zavádzali priamu retroaktivitu (pretože sa týkali aj tých poslancov NR SR, ktorí svoj mandát získali ešte pred prípadným nadobudnutím účinnosti týchto dvoch návrhov) a jednak preto, že podľa niektorých možno takúto nezlučiteľnosť funkcií z pohľadu poslanca NR SR rozšíriť iba ústavným zákonom, keďže ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších právnych predpisov taxatívne určuje, k akým funkciám je nezlučiteľnosť u poslanca NR SR naviazaná [Hrabko 2009]. Pre korektnosť je potrebné dodať, že predkladateľ návrhov, P. Miššík, sa voči takto prezentovaným tvrdeniam o neústavnosti jeho návrhov ohradil [Miššík 2009].

Pri každej z týchto kategórií sú uvedené jednotlivé argumenty (v prípade, že boli prezentované a formulované stručne, sú uvedené doslovné; no v prípade, že boli prezentované a formulované v rozsahu, ktorý by prekročoval možnosti a účel tohto príspevku, sú uvedené v skrátenej forme), na ktoré následne nadväzuje diskusia s uvedením niektorých skutočností, ktoré uvedené argumenty potvrdzujú, alebo vyvracajú. Prirodzene, táto diskusná časť nemá vo väčšine prípadov vyčerpávajúci charakter, čo umožňuje prípadnú odbornú polemiku a prehodnotenie niektorých záverov.

Oddelenie výkonnej moci od zákonodarnej moci

V tejto kategórii boli použité nasledovné argumenty:

Argumenty za zavedenie nezlučiteľnosti	Argumenty proti zavedeniu nezlučiteľnosti
<p><u>Predkladateľ:</u> V SR je potrebné dôkladne uplatňovať princíp oddelenia výkonnej moci od moci zákonodarnej.</p>	<p><u>Poslanci počas parlamentnej rozpravy:</u> Je zvláštne a podozrivé, že s týmito návrhmi opoziční poslanci prichádzajú teraz, keď má vládna koalícia vo svojich poslaneckých radoch viac starostov a primátorov, a nie pred desiatimi rokmi, kedy boli títo opoziční poslanci v pozícii poslancov vládnej koalície. Z ich strany ide určite o politikárčenie, pretože ich návrhy neriešia postavenie poslancov obecných zastupiteľstiev a poslancov zastupiteľstiev samosprávnych krajov, pričom v súčasnej NR SR sedí na strane opozície viac poslancov, ktorí kumulujú práve tieto funkcie s výkonom funkcie poslanca NR SR, než na strane vládnej koalície.</p> <p><u>ZMOS:</u> Spojením funkcie starostu a funkcie poslanca NR SR nedochádza k spájaniu zákonodarnej moci s výkonnou mocou, pretože územná samospráva nie je reprezentantom miestnej štátnej správy (aj keď v niektorých prípadoch vykonáva prenesenú štátnu správu).</p>

Diskusia

Argument prezentovaný ZMOS nezodpovedá teórii verejnej správy. Verejná správa (zahŕňajúca organizačné jednotky štátnej správy, územnej samosprávy a iných verejnoprávnych subjektov) predstavuje totiž vo svojej vlastnej podstate správu verejných záležitostí, ktorá sa realizuje ako prejav výkonnej moci v štáte. Charakteristickým znakom tejto výkonnej moci je následne to, že ňou nedisponuje výlučne štát, ale aj ďalšie neštátne

subjekty, ktoré majú na starosti výkon správy verejných záležitostí [Weyr In Škultéty a kolektív 2002: 15], a ktoré sú k tomuto výkonu zmocnené štátom (napríklad prostredníctvom príslušných zákonov). ZMOS pravdepodobne pri tejto argumentácii vychádzalo z úvah, ktoré stavajú samosprávu na úroveň výkonnej, zákonodarnej a súdnej moci, no tieto úvahy jednak teória verejnej správy zatiaľ jednotne neprijala a jednak platí, že aj v takomto prípade by išlo o prepájanie dvoch „samostatne stojacich mocí“ v štáte.

Pokiaľ ide napríklad o funkciu starostu obce, § 13 Zákona o obecnom zriadení obsahuje aj nasledujúce ustanovenie: „*Predstaviteľom obce a najvyšším výkonným orgánom obce je starosta.*“. Zákon teda definuje starostu ako výkonný orgán a ako taký musí mať podiel na výkonnej moci. Navyše, tak samosprávne kraje, ako aj obce vykonávajú samosprávu v určených oblastiach, čo iba potvrdzuje skutočnosť, že sú súčasťou inštitucionálneho rámca výkonnej moci v SR.

Zamotanejšia než pozícia starostu obce či predsedu samosprávneho kraja k pozícii poslanca NR SR je však pozícia poslanca obecného zastupiteľstva¹⁸ či poslanca zastupiteľstva samosprávneho kraja k poslancovi NR SR. Ani jeden z týchto funkcionárov nepôsobí v orgáne výkonného charakteru (a to aj napriek tomu, že obecné zastupiteľstvá¹⁹ a zastupiteľstvá samosprávnych krajov sú orgánmi územnej samosprávy, ktorá je jedným z reprezentantov výkonnej moci v štáte) a v súlade s koncepciou *multi-level governance*, ktorá je odvodená od tak populárnej a presadzovanej koncepcie *good governance*²⁰, v zásade nemožno odmietnuť kumulovanie takýchto funkcií.

¹⁸ Poslanec obecného zastupiteľstva sa v prípade obcí vyhlásených za mestá nazýva (podľa príslušných ustanovení zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov) poslancom mestského zastupiteľstva a v mestských častiach Bratislavy a Košíc sa táto funkcia označuje ako poslanec zastupiteľstva mestskej časti. Vzhľadom na zrozumiteľnosť textu je však v celom texte používaný iba pojem poslanec obecného zastupiteľstva, respektíve poslanci obecných zastupiteľstiev.

¹⁹ Obecné zastupiteľstvo sa v prípade obcí vyhlásených za mestá nazýva (podľa príslušných ustanovení zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov) mestské zastupiteľstvo a v mestských častiach Bratislavy a Košíc sa tento orgán označuje ako zastupiteľstvo mestskej časti. Vzhľadom na zrozumiteľnosť textu je však v celom texte používaný iba pojem obecné zastupiteľstvo, respektíve obecné zastupiteľstvá.

²⁰ Koncepcia *governance* (v slovenských podmienkach sa tento pojem prekladá ako spravovanie, respektíve vládnutie) bola po prvýkrát zmienená v roku 1989, pričom sa tak stalo v správe Svetovej banky *Sub-Saharan Africa: From Crisis to Sustainable Growth (A Long-term Perspective Study)*. Od svojho uvedenia do života sa pojem *governance* stal hlavným cudzím výrazom používaným v súvislosti s rozvojovo zameranými verejnými politikami a ich tvorbou [Demmers, Fernández, Hogenboom, Hogenboom 2004: 1]. V relatívne krátkom období od svojho uvedenia do života bola táto koncepcia podrobená rozsiahlej revízii a v rámci nej došlo k formulácii ďalších viac či menej „samostatných“ sub-koncepcií, napríklad *global governance*, *economic governance*, *local governance*, *urban governance*, *corporate governance*, *participative governance*, *sectoral governance*, *network governance*, *multi-level governance*, *democratic governance* či *public governance* [Steinich 2001: 157], čo ale nič nemení na fakte, že sa stala veľmi úspešnou a medzinárodne uznávanou koncepciou, ktorá je venovaná správe vecí verejných. K definitívnemu medzinárodnému politickému uznaniu koncepcie *good governance* došlo 8. septembra 2000, kedy Valné zhromaždenie Organizácie spojených národov prijalo Rezolúciu A/RES/55/2, ktorá nesie označenie *United Nations Millennium Declaration*, a v ktorej sa výslovne v časti III. nazvanej „Rozvoj a odstránenie chudoby“, v bode 13 uvádza, že úspech pri

Ani takáto kumulácia však nie je bezproblémová, čo súvisí napríklad s časovým rozvrhom a možným kolídaním zasadnutí. Napríklad § 63 Zákona o rokovacom poriadku NR SR²¹ obsahuje okrem iných aj nasledujúce ustanovenie: „*Poslanec [NR SR] je povinný zúčastňovať sa na schôdzach národnej rady a jej výborov, do ktorých bol zvolený. Je povinný zúčastňovať sa aj na činnostiach, ktoré patria do ich pôsobnosti, ktoré mu národná rada alebo výbor určil alebo ktorými ho poveril.*“. No podobné ustanovenie v § 12 obsahuje tiež Zákon o samospráve vyšších územných celkov: „... *Poslanec je povinný najmä: ... c) zúčastňovať sa na zasadnutiach zastupiteľstva a jeho orgánov, do ktorých bol zvolený. ...*“ a v § 25 aj Zákon o obecnom zriadení: „*Poslanec obecného zastupiteľstva je povinný najmä: ... b) zúčastňovať sa zasadnutí obecného zastupiteľstva a jeho orgánov, do ktorých bol zvolený. ...*“. Čo ale v situácii, keď je poslanec NR SR zároveň poslancom v zastupiteľstve samosprávneho kraja alebo obce a jednotlivé zasadnutia časovo kolidujú? Takýto prípad prináša situáciu, kedy zvolený zástupca jednoznačne a nepochybne neplní to, k čomu ho poverila časť jeho voličov a teda nezúčastňuje sa (dobrovoľne a vedome) niektorého zo zasadnutí príslušného zastupiteľstva alebo NR SR a nezastupuje tých, ktorým sa prostredníctvom svojej kandidatúry k tomu zaviazal, čím *de facto* narúša princípy demokratického zastupiteľského mechanizmu. Právna úprava síce pozná určité sankčné mechanizmy, no tie nie sú v rukách voličov (nejde totiž o takzvané imperatívne mandáty), a ich využitie je možné len za splnenia ďalších podmienok (napríklad poslanec NR SR môže svoju prípadnú neúčasť na zasadnutí NR SR ospravedlniť, pričom ako dôvod ospravedlnenia sa v praxi akceptuje aj potreba účasti na zasadnutí iného politického orgánu).

Argument prezentovaný počas parlamentnej rozpravy a konštatujúci špekulatívny charakter týchto návrhov určite nie je úplne nesprávnym postrehom (aj keď, nie je pravdou, že by predchádzajúce vlády nemali záujem o otvorenie tohto problému – v tejto súvislosti musí byť spomenutý rok 2002 a iniciatíva vtedajších vládnych poslancov na čele s L. Oroszom). Faktom je, že oba návrhy mali charakter čiastkových úprav a boli predložené bez rozsiahlejšej odbornej diskusie. Na strane druhej je ale nutné zdôrazniť to, že i takýto

---

dosahovaní stanovených cieľov závisí aj od úrovne *good governance*. Ku koncepcii *good governance* sa medzičasom prihlásili okrem národných vlád taktiež všetky najvýznamnejšie ekonomické a politické medzinárodné zoskupenia – popri už spomínanej Svetovej banke a Organizácii spojených národov tiež Európska únia, Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj, Medzinárodný menový fond, Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe, ba dokonca i krajiny združené v zoskupení G8. Pokiaľ ide o sub-koncepciu *multi-level governance*, táto je založená na predpoklade, že jednotlivé prvky *governance* možno implementovať na všetkých administratívno-politických úrovniach a že práve takáto diverzifikácia vedie následne k zvyšovaniu efektívnosti implementácie verejných politík.

²¹ Zákon č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.

„špekulatívny návrh“ patrí medzi legitímne nástroje politického boja a predkladateľ iba využil svoje právo zákonodarnej iniciatívy, ktoré mu priznáva čl. 87 Ústavy SR²².

Zahraničné skúsenosti a prax

V tejto kategórii boli použité nasledovné argumenty:

Argumenty za zavedenie nezlučiteľnosti	Argumenty proti zavedeniu nezlučiteľnosti
	<p><u>ZMOS</u>: V mnohých krajinách nie je nezlučiteľnosť funkcie starostu s inými funkciami vôbec upravená a funkcia starostu je zlučiteľná s funkciou poslanca parlamentu napríklad v Anglicku, Belgicku, Českej republike, Dánsku, Fínsku, Luxembursku, Maďarsku, Nórsku, Rakúsku, Slovinsku či Švédsku. Navyše, v niektorých spolkových nemeckých krajinách je možné, aby miestne volení zástupcovia boli zároveň členmi krajinárskeho parlamentu. Opačná situácia je napríklad v Bulharsku, Estónsku, Rumunsku, na Cypre či Malte.</p>

Diskusia

Argument odvolávajúci sa na právnu úpravu tejto otázky v zahraničí nie je bez dodatočných vysvetlení úplne korektný. Problém je totiž oveľa hlbší, než by sa mohlo zdať a rozhodne nestačí povedať, v ktorých krajinách je funkcia starostu zlučiteľná a v ktorých nezlučiteľná s funkciou poslanca parlamentu.

Pokiaľ ide o európske krajiny, ich postup v legislatívnej úprave otázky zlučiteľnosti funkcie starostu s funkciou poslanca národného parlamentu nie je jednotný. Na jednej strane vystupujú krajiny, ktorých legislatíva pripúšťa paralelný výkon oboch týchto funkcií. Ako príklad možno uviesť Belgicko, Českú republiku, Čiernu Horu, Dánsko, Fínsko, Francúzsko, Chorvátsko, Luxembursko, Maďarsko, Nórsko, Rakúsko, Slovinsko či Švédsko. Na druhej strane však vystupujú krajiny, ktorých legislatíva takúto možnosť nepripúšťa. Príkladom sú krajiny ako Bielorusko, Bulharsko, Cyprus, Estónsko, Grécko, Holandsko, Litva, Lotyšsko, Macedónsko, Moldavsko, Poľsko, Rumunsko, Rusko či Ukrajina. Zaujímavými prípadmi sú Island či Veľká Británia (konkrétne Anglicko). Legislatíva týchto krajín totiž síce takúto možnosť pripúšťa, no politická prax je taká, že funkcia starostu a funkcia poslanca parlamentu sa paralelne nevykonávajú. Čo sa týka islandských podmienok, starosta sa v prípade zvolenia do parlamentu vzdáva svojej starostovskej funkcie. Vo Veľkej Británii je

²² Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.

prax taká, že je nepravdepodobné, aby bol starosta zároveň poslancom parlamentu, pretože by podľa tamojších zvyklostí jednak nestíhal vykonávať obe funkcie naraz a jednak je povinný, ako starosta, zastávať svoju funkciu z pohľadu občanov nadstranícky, čo by v prípade výkonu funkcie poslanca parlamentu nebolo, samozrejme, možné. Pokiaľ ide o Nemecko, celú situáciu „komplikuje“ fakt, že Nemecko je federáciou. Starostovia obcí v nemeckých podmienkach majú možnosť byť členmi krajinských parlamentov (nemecká federácia zahŕňa 16 krajín), ale pokiaľ ide o federálny parlament, tieto dve funkcie sú nezlučiteľné [Jüptner, Polinec, Švec a kol. 2007; Kost, Wehling 2003].

Tento výpočet krajín vyzerá pomerne jasne, no ani zďaleka tomu tak nie je, pretože ponúka iba akýsi „kvantitatívny pohľad“. Pri bližšom pohľade na obe tieto skupiny možno naraziť na výraznú heterogenitu.

Po prvé, ani jedna z týchto dvoch skupín krajín nie je homogénna pri uplatnení hľadiska formy štátu. V oboch skupinách totiž možno nájsť unitárne štáty (vrátane SR), ale tiež federácie; v oboch skupinách možno nájsť parlamentnú formu vlády (vrátane SR), ale tiež prezidentskú formu vlády a kabinetnú formu vlády; a v neposlednom rade v oboch skupinách možno nájsť tak republiky (vrátane SR), ako aj monarchie²³.

Po druhé, ani jedna z týchto dvoch skupín krajín nie je homogénna, ak sa zohľadní spôsob kreovania komunálnych reprezentantov (teda aj starostov obcí). Ak sa pozrieme na skupinu krajín, kde je zlučiteľný výkon funkcie starostu a funkcie poslanca parlamentu, potom zistíme, že napríklad v Belgicku a Luxembursku je starosta menovaný do funkcie vyššou politickou autoritou a v prípade Českej republiky či Dánska je starosta volený do svojej funkcie kolektívnym zastupiteľským orgánom obce. Navyše, vo Francúzsku, Nórsku a Rakúsku sa využíva tak priama voľba starostu obce jej obyvateľmi, ako aj voľba starostu kolektívnym zastupiteľským orgánom obce [Klimovský 2006] a vo Fínsku dochádza ku kreovaniu funkcie starostu zatiaľ iba „pokusne“, pretože vo fínskych obciach vystupuje obecný manažér (historicky prvý starosta bol zvolený v roku 2007 v meste Tampere) [Pawlowska, Radzik 2007: 4]. Pokiaľ ide o Švédsko, tam plní rolu „starostu“ predseda výkonného výboru obce, no jeho rozhodovacie právomoci sú výrazne obmedzené a väčšinu výkonných rozhodnutí prijíma tento výbor v zbore [Structure and operation... 1997: 11; Klimovský 2006].

A po tretie, obe skupiny sú veľmi heterogénne čo sa týka ich sídelnej štruktúry, čo okrem iného súvisí aj s tým, či v daných krajinách prebehla komunálna reforma alebo nie.

²³ K teórii formy štátu pozri napríklad Palúš 2002.

Kým napríklad priemerná veľkosť obcí vo Francúzsku (celkovo je vo Francúzsku viac než 36.000 obcí) z hľadiska veľkosti ich populácie dosahuje hranicu asi 1.700 obyvateľov [Jüptner, Polinec, Švec a kol. 2007: 12; Hertzog 2008], v Dánsku, kde je 98 obcí, sa táto veľkosť pohybuje približne na hranici 55.000 obyvateľov [Jüptner, Polinec, Švec a kol. 2007: 130; Houlberg 2008; Vrangbæk 2008]. Extrémnym príkladom z hľadiska francúzskych podmienok je situácia v Litve, kde existuje po komunálnej reforme iba 60 obcí s priemernou veľkosťou ich populácie pohybujúcou sa na hranici 60.000 obyvateľov [Vaičiūnienė 2008].

Pohľad verejnosti a zlučiteľnosť výkonu verejnej funkcie s výkonom povolania

V tejto kategórii boli použité nasledovné argumenty:

Argumenty za zavedenie nezlučiteľnosti	Argumenty proti zavedeniu nezlučiteľnosti
<p><u>Predkladateľ:</u> Verejnosť citlivo vníma to, ak niekto zastáva takéto funkcie súčasne, pretože, ak majú byť vykonávané zodpovedne a kvalitne, nemožno ich kumulovať.</p> <p>Nie je vhodné, aby niekto poberal dva platy plynúce z verejných zdrojov (špeciálne vtedy, ak má napríklad ako predseda samosprávneho kraja či starosta obce služobné auto, služobný mobilný telefón a podobne a napriek tomu ešte poberá ako poslanec NR SR na tieto výdavky paušálnu sumu). Najlepšie by pri tom bolo rozlišovať medzi starostami v malých obciach, kde starosta nemá plný úväzok, a starostami či primátormi, ktorí sú vo svojich funkciách na plnom úväzku.</p> <p>Výkon iných povolání, napríklad výkon lekárskeho povolania či výkon advokátskeho povolania nemožno porovnávať s výkonom funkcie starostu obce alebo predsedu samosprávneho kraja, pretože ani lekár, ani advokát sa nepodieľajú na výkone verejnej moci.</p>	<p><u>Poslanci počas parlamentnej rozpravy:</u> V praxi pôsobi mnoho starostov obcí, ktorí sú vo svojej funkcii iba na čiastočný úväzok a, navyše, v NR SR sedia lekári alebo advokáti, ktorí popri poslanskej funkcii vykonávajú svoju prácu, za ktorú sú platení, pričom rozdiel medzi nimi a starostami obcí či predsedami samosprávnych krajov je minimálny (aj títo vykonávajú svoju prácu, za ktorú sú platení).</p> <p><u>ZMOS:</u> Obyvateľ obce nezaujíma, či starosta tejto obce je zároveň poslancom v NR SR, ak má vytvorené dobré podmienky pre život v tejto obci či meste a obdobne je tomu aj u poslancov NR SR (občanov nezaujíma, či poslanec NR SR má aj ďalšie funkcie, ak si plní svoje povinnosti, ktoré sú zakotvené v ústavnom sľube)</p> <p>Poslanci NR SR, ktorí sú zároveň starostami nepatria medzi najväčších „absentérov“ v NR SR a v primeranej miere využívajú aj právo legislatívnej iniciatívy.</p>

Diskusia

Príloha Listu ZMOS... (2009) obsahuje prehľad hlasovania u tých súčasných poslancov NR SR, ktorí vykonávajú popri poslanskej funkcii zároveň aj funkciu starostu obce. Aj keď dáta uvedené v tomto prehľade potvrdzujú to, že u poslancov NR SR, ktorí sú zároveň starostami obcí, sa daná neúčast pohybuje od 1,39 % do 10,56 % všetkých hlasovaní, je

potrebné zdôrazniť i to, že niektoré údaje nie sú štatisticky korektné, pretože napríklad u niektorých týchto poslancov nesedia počty hlasovaní s celkovým oficiálnym počtom hlasovaní. Opačná je situácia v prípade kumulácie funkcie predsedu samosprávneho kraja s funkciou poslanca NR SR (aktuálne ide o jednu osobu). V prípade takejto kumulácie je miera absencií oveľa vyššia. Bez ohľadu na uvedené však možno považovať celú túto argumentáciu za zavádzajúcu, pretože otázkou nie je to, kto je najväčší „absentér“, ale to, či paralelné pôsobenie v dvoch takýchto funkciách spôsobuje absencie pri ich plnení alebo nie.

Pokiaľ ide o starostov, ktorí sú vo svojich funkciách na čiastočný úväzok, ich existencia súvisí s neprimeranou defragmentovanosťou obecnej úrovne. SR patrí, popri Českej republike a Francúzsku, medzi najviac defragmentované krajiny EÚ (tabuľka č. 1) a potreba komunálnej reformy zameranej na konsolidáciu obecnej štruktúry je akútna. Aj keď už v predchádzajúcom volebnom období bol vypracovaný materiál o komunálnej reforme určený na verejnú diskusiu, v dôsledku politického vývoja neboli návrhy v ňom obsiahnuté implementované. Súčasná vláda sa v tejto otázke rozhodla zachovať „*status quo*“ a komunálnu reformu v tomto volebnom období realizovať neplánuje [Nižňanský a Pilát 2008: 218-219]. To však nič nemení na fakte, že komunálna reforma ostáva otvorenou otázkou a jej realizáciou by malo dôjsť k redukcii obcí, ich predstaviteľov, v dôsledku čoho by sa aj starostovia obcí pôsobiaci vo svojich funkciách na čiastočný úväzok mali stať minulosťou.

Tabuľka č. 1: Veľkostná štruktúra obcí v SR (1996)

Veľkostná kategória (počet obyvateľov)	Obce				Obyvatelia		
	Počet	Podiel v %	Kumulatívny podiel v %	Počet miest v kategórii	Počet	Podiel v %	Kumulatívny podiel v %
Do 199	382	13,31	13,31	0	49.003	0,91	0,91
200-499	824	28,70	42,01	0	285.061	5,30	6,21
500-999	765	26,65	68,66	0	544.574	10,12	16,33
1.000-1.999	534	18,60	87,26	2	751.235	13,97	30,30
2.000-4.999	242	8,43	95,69	19	710.414	13,21	43,51
5.000-9.999	52	1,81	97,50	43	364.392	6,77	50,28
10.000-19.999	31	1,08	98,58	31	444.535	8,26	58,54
20.000-49.999	30	1,04	99,62	30	883.389	16,42	74,96
50.000-99.999	9	0,31	99,93	9	652.435	12,13	87,09
100.000 a viac	2	0,07	100,00	2	693.894	12,91	100,00
CELKOVO	2.871	100,00		136	5,378,932	100,00	

Zdroj: Komunálna reforma (2004).

Odmietnuť je potrebné argument, že obyvateľom obcí či regiónov je jedno, či predseda ich samosprávneho kraja prípadne starosta ich obce nie je zároveň aj poslancom NR SR, ak si svoje povinnosti plní dobre. Verejnosť je veľmi citlivá, ak si politici neplnenia svoje základné povinnosti²⁴ a niekoľko sociologických prieskumov poukázalo aj na to, že dôvera občanov voči politikom (a špeciálne voči NR SR a poslancom NR SR) je vo všeobecnosti podpriemerná až nízka²⁵.

Argumentácia prirovnávajúca riadne zamestnanie k verejnej funkcii a minimalizujúca rozdiely medzi nimi je pochybná. No napriek tomu, je v tejto súvislosti vhodné uviesť aspoň pár poznámok, ktoré by tento „problém“ mohli osvetliť.

V § 2 Zákona o právnom postavení a platových pomeroch starostov obcí²⁶ je uvedené, že funkcia starostu je verejnou funkciou, ktorá sa nevykonáva v pracovnom pomere, a následne v § 7 toho istého zákona sa uvádza nasledovné: „*Starosta nesmie byť pre výkon svojej funkcie ukrátený na právach ani nárokoch vyplývajúcich z pracovného alebo obdobného pomeru.*“. Obdobne, § 16 Zákona o samospráve vyšších územných celkov sa uvádza nasledovné: „*Funkcia predsedu [samosprávneho kraja] je verejná funkcia a nevykonáva sa v pracovnom pomere. Doterajší pracovnoprávny vzťah alebo obdobný pracovný vzťah zostáva zachovaný.*“. Z týchto ustanovení vyplýva, že zamestnávateľ je povinný uvoľniť svojho zamestnanca na výkon funkcie starostu alebo predsedu samosprávneho kraja a to aj napriek tomu, že tento má s ním stále platný pracovný vzťah.. Pre porovnanie je vhodné na tomto mieste spomenúť, že v § 8 Zákona o platových pomeroch niektorých ústavných činiteľov SR²⁷ sa uvádzajú aj tieto ustanovenia: „*Ak poslanec [NR SR] o to požiada, poskytne mu zamestnávateľ pracovné voľno. [...] Pracovný alebo obdobný pracovný vzťah poslanca možno skončiť proti jeho vôli len s predchádzajúcim súhlasom predsedu národnej rady, ktorý ho môže udeliť po predchádzajúcom prerokovaní v Mandátovom a imunitnom výbore Národnej rady*

²⁴ Naposledy sa v tejto súvislosti objavila kritika namierená proti Monike Smolkovej, ktorej bolo vytýkané to, že ako poslankyňa NR SR za Smer-SD a zároveň držiteľka ďalších verejných či politických funkcií (starostka mestskej časti Dargovských hrdinov, členka Rady starostov mesta Košice, poslankyňa Mestského zastupiteľstva mesta Košice a okresná predsedníčka politickej strany Smer-SD) odstraňuje emaily od občanov zo svojej emailovej schránky bez toho, aby ich prečítala [Sedlák 2009].

²⁵ Napríklad koncom roka 2002 dôverovalo alebo skôr dôverovalo NR SR iba 31 % občanov, koncom roka 2003 25 %, koncom roka 2004 32 %, koncom roka 2005 24 %, koncom roka 2006 50 %, koncom roka 2007 44 % a koncom roka 2008 42 %. Ak vezmeme do úvahy rok 2008, tak dôveryhodnejšími inštitúciami než NR SR sú pre občanov SR nielen prezident SR (74 %) či vláda SR (48 %), ale aj polícia (46 %), mimovládne organizácie (47 %), katolícka cirkev (52 %), miestna samospráva (60 %), verejný ochranca práv (64 %) či armáda (67 %) [Bútorová, Gyárfášová 2009: 266-267].

²⁶ Zákon č. 253/1994 Z. z. o právnom postavení a platových pomeroch starostov obcí a primátorov miest v znení neskorších predpisov.

²⁷ Zákon č. 120/1993 Z. z. o platových pomeroch niektorých ústavných činiteľov Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.

Slovenskej republiky. Inak je skončenie pracovného alebo obdobného pracovného vzťahu neplatné.“ Aj z tohto ustanovenia teda vyplýva, že zamestnávateľ nemá na výber a je povinný uvoľniť svojho zamestnanca na výkon funkcie poslanca NR SR.

Druhou a podstatnou záležitosťou, ktorá na tomto mieste zohráva rolu, je poberanie dvoch funkčných platov z verejných zdrojov (o dvojnásobnom uplatňovaní paušálnych nárokov na úhradu faktúr za telefonické služby či cestovných výdavkov ani nehovoriac). Je totiž otáznе, nakoľko sa sleduje princíp účelného vynaloženia verejných prostriedkov (najmä ak je preukázateľné, že príslušná osoba neplní všetky svoje povinnosti). Prípadné gestá takýchto osôb o tom, že rozdelia svoj príjem medzi rôzne charitatívne subjekty neobstoja, pretože tieto osoby nie sú v postavení nadácií alebo obdobných agentúr, nevyhlasujú žiadnu „sút'áž“ na prerozdelenie takýchto zdrojov, v dôsledku čoho je ich rozhodnutie výsostne subjektívne a popierajúce spomínaný princíp. Aj to je jeden z dôvodov, pre ktoré napríklad I. Rončák (Transparency International Slovensko) uvádza, že je potrebné zvážiť etickosť „nabaľovania funkcií“ [Beňová, Schniererová 2009].

Pozícia funkcionárov s viacerými funkciami voči ostatným funkcionárom

V tejto kategórii boli použité nasledovné argumenty:

Argumenty za zavedenie nezlučiteľnosti	Argumenty proti zavedeniu nezlučiteľnosti
<p><u>Predkladateľ:</u> Existuje obava z možnej diskriminácie tých samosprávnych krajov alebo obcí, ktorých predsedovia respektíve starostovia nie sú zároveň poslancami NR SR. Poslanec NR SR bol do parlamentu zvolený všetkými občanmi SR, nielen občanmi bývajúcimi v jeho obci či samosprávnom kraji, a preto vystupuje v mene všetkých občanov SR.</p> <p>Územná samospráva už má možnosť vlastnými rozhodnutiami riadiť nielen svoj chod, ale aj financovanie a preto neexistuje dôvod na to, aby v parlamente sedeli zástupcovia miest, ktorí týmto mestám “zaobstarajú” lobovaním peniaze navyše.</p> <p><u>Poslanci počas parlamentnej rozpravy:</u> Takéto funkcie nie je možné zodpovedne a kvalitne vykonávať naraz. Navyše, ak by v NR SR sedelo 150 starostov, títo by mali v porovnaní s ostatnými starostami neprimeranú výhodu.</p>	<p><u>Poslanci počas parlamentnej rozpravy:</u> Možnosť, že by prítomnosť starostov obcí alebo predsedov samosprávnych krajov v parlamente neprimerane zvyšovala sklony ku klientelizmu, prípadne, že by to znevýhodňovalo ostatných starostov obcí či predsedov samosprávnych krajov, je minimálna.</p> <p><u>ZMOS:</u> Lobovanie za záujmy konkrétneho mesta či obce nemá v NR SR reálnu šancu na úspech a navyše, aj ostatní poslanci NR SR môžu lobovať za to mesto či obec, odkiaľ pochádzajú.</p>

Diskusia

Prezentované argumenty je potrebné rozdeliť na dve časti. Na jednej strane platí, že lobovanie za záujmy konkrétneho mesta, obce či samosprávneho kraja majú v NR SR šancu na úspech. Stačí spomenúť „svidnícko-stropkovský“ spor o sídlo obvodného úradu pri implementácii reformy verejnej správy²⁸. Na strane druhej ale platí aj to, že lobovať za záujmy konkrétnej obce či samosprávneho kraja môžu aj poslanci, ktorí nie sú zároveň starostami v danej obci, prípadne predsedami samosprávneho kraja.

Pri tejto polemike je ale zaujímavým bodom niečo iné. Podľa čl. 2 a čl. 3 Ústavného zákona o ochrane verejného záujmu²⁹ platí, že verejnými funkcionármi sú aj predseda samosprávneho kraja a starosta obce. Spomenutý čl. 3 však obsahuje aj ustanovenie, ktoré definuje rozpor záujmov a to nasledovne: „Rozpor záujmov na účely tohto zákona je skutočnosť, keď verejný funkcionár pri výkone svojej funkcie uprednostní osobný záujem pred verejným záujmom.“. Hneď v nasledujúcom článku tohto zákona, teda v čl. 4 sa konštatuje, že verejný funkcionár musí pri výkone svojej funkcie presadzovať a chrániť verejný záujem. V tomto momente sa však dostávame k problému, a tým je možná dilema osoby (zastávajúcej funkciu poslanca NR SR i funkciu starostu obce alebo predsedu samosprávneho kraja) týkajúca sa toho, „ktorý“ verejný záujem má vlastne daná osoba zastávať: verejný záujem obce, ktorú reprezentuje v pozícii starostu obce (respektíve verejný záujem samosprávneho kraja, ak ide o jeho predsedu), alebo verejný záujem SR, ktorú taktiež reprezentuje ako poslanec NR SR. Na mieste je potom otázka, či je možné považovať verejný záujem „X“ za menej významný než verejný záujem „Y“.

Charakter nezlučiteľnosti funkcií

V tejto kategórii boli použité nasledovné argumenty:

Argumenty za zavedenie nezlučiteľnosti	Argumenty proti zavedeniu nezlučiteľnosti
	<p><u>Poslanci počas parlamentnej rozpravy:</u> Táto téma už bola na pôde NR SR prejednávaná a predmetná nezlučiteľnosť nebola schválená.</p> <p><u>ZMOS:</u> Už skôr bolo na úrovni NR SR konštatované, že súbežný výkon funkcie poslanca NR SR a starostu obce nie je klasickým prípadom nezlučiteľnosti funkcií.</p>

²⁸ V danom probléme prevažoval názor, že stropkovský lobing je oveľa silnejší, pretože v danom období dvaja poslanci NR SR a jeden minister pochádzali práve zo Stropkova (pozri napríklad [Suško 2003]).

²⁹ Ústavný zákon č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov v znení neskorších predpisov.

Diskusia

Konštatovanie, že súbežný výkon funkcie poslanca NR SR a starostu obce nie je klasickým prípadom nezlučiteľnosti funkcií vyšlo z úst bývalého poslanca NR SR za SDĽ a súčasného sudcu Ústavného súdu SR, L. Orosza. Pre ozrejmienie celej situácie je však potrebné uviesť viac informácií k tomuto konštatovaniu³⁰.

V NR SR už v roku 2002 došlo k odmietnutiu zavedenia inštitútu nezlučiteľnosti medzi funkciou starostu obce, respektíve predsedu samosprávneho kraja a funkciou poslanca NR SR. Stalo sa tak pri schvaľovaní návrhu ústavného zákona o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných činiteľov, s ktorým vyšla skupina vtedajších poslancov vládnej koalície (L. Orosz, P. Kresák, I. Šimko). Vedúci predstaviteľ tejto iniciatívy, L. Orosz, skutočne pri prezentácii a obhajovaní tohto návrhu uznal, že súbežný výkon funkcie poslanca NR SR a starostu obce nie je klasickým prípadom nezlučiteľnosti funkcií. Keďže pri hlasovaní o jeho schválení neprešiel doplňujúci návrh, aby z návrhu tohto ústavného zákona bol odstránený zákaz súbežného výkonu funkcií v územnej samospráve a funkcie poslanca NRSR, vtedajší starostovia-poslanci NR SR tento zákon nepodporili, pričom sa tak stalo bez ohľadu na ich politickú príslušnosť. Paradoxom ale zostáva, že aj keď bol návrh tohto ústavného zákona predmetom rôznych odborných podujatí (pracovala na ňom zmiešaná 17-členná pracovná skupina, kde mali zastúpenie všetky vtedajšie parlamentné strany, ale tiež aj ZMOS či mimovládna Aliancia – Stop konfliktu záujmov³¹) a vláda ho schválila jednomyselne, pričom v medzirezortnom pripomienkovaní sa neobjavili žiadne zásadné pripomienky či výhrady, tento návrh v danom čase nepodporilo napríklad KDĽ (aj keď, kvôli korektnosti je potrebné uviesť, že KDĽ nepodporilo tento návrh predovšetkým kvôli nesúhlasu s inými jeho ustanoveniami) či časť poslancov za SMK, zatiaľ čo napríklad predseda Smeru a súčasný predseda vlády, R. Fico, hlasoval za jeho prijatie, čo znamená, že súhlasil aj so zavedením nezlučiteľnosti funkcie poslanca NR SR s funkciou starostu obce či predsedu samosprávneho kraja.

³⁰ Návrh tohto ústavného zákona priniesol pomerne rozsiahle reakcie všetkých zainteresovaných subjektov (pozri napríklad [Javorek 2002, Klesnilová 2002; Orosz 2002; Repa 2002; Sýkora 2002]).

³¹ Aliancia – Stop konfliktu záujmov v príslušnom období združovala významné *think-tanky* a iné mimovládne organizácie pôsobiace v slovenských podmienkach (Aliancia na podporu fair-play, Brečtan, Centrum pre filantropiu a komunitný rozvoj – ETP Slovensko, Empatia, Environmental Lobbying Facility, Inštitút pre verejné otázky, M.E.S.A. 10, Nadácia Ekopolis, Nadácia otvorenej spoločnosti, Občianske oko, Občan a demokracia, Transparency International Slovensko a Združenie pre podporu lokálnej demokracie) a svojimi aktivitami dokázala mobilizovať nielen ostatné mimovládne organizácie, ale aj občanov. V danej záležitosti sa intenzívne zapájala nielen do odbornej diskusie, ale aj do šírenia informácií medzi bežných občanov (pozri napríklad [Desatoro najväčších... 2001]).

Informovanosť

V tejto kategórii boli použité nasledovné argumenty:

Argumenty za zavedenie nezlučiteľnosti	Argumenty proti zavedeniu nezlučiteľnosti
<u>Poslanci počas parlamentnej rozpravy:</u> Nie je pravda, že iba starostovia obcí či predsedovia samosprávnych krajov vedia, čo sa deje v ich regiónoch.	<u>Poslanci počas parlamentnej rozpravy:</u> Sú to práve starostovia obcí či predsedovia samosprávnych krajov, ktorí najlepšie vedia, čo sa deje v ich regiónoch.

Diskusia

Argumenty tohto typu sú zbytočné a z hľadiska objektivity neprispievajú k zodpovedaniu toho, či by mala byť predmetná nezlučiteľnosť zavedená alebo nie.

Tieto argumenty totiž *a priori* a bez akéhokoľvek empiricky podloženého dôkazu konštatujú, že starostovia obcí a predsedovia samosprávnych krajov najlepšie vedia, čo sa deje v ich regiónoch, prípadne naopak, konštatujú, že tomu tak nie je. Už len samotná generalizácia na úrovni starostov obcí je jednoducho spochybniteľná, pretože je veľmi pravdepodobné, že medzi jednotlivými starostami obcí existujú veľké rozdiely, čo sa týka ich informovanosti a prehľadu o dianí v ich regióne (mimochodom, sporné je i to, aký región tu argumentujúce strany mali na mysli).

Záverečné poznámky

V priebehu parlamentnej rozpravy o týchto dvoch návrhoch odznelo aj to, že politické strany by si tento problém mohli vyriešiť sami, a to napríklad úpravou vlastných stanov či požadovaním čestného vyhlásenia o tom, že sa poslanec NR SR nebude v priebehu výkonu tejto svojej funkcie uchádzať o inú verejnú funkciu v rámci územnej samosprávy a podobne sa k tejto problematike vyjadrovali aj niektorí publicisti (napríklad [Hrabko 2009]). Na tomto mieste je preto potrebné zdôrazniť dve skutočnosti. Po prvé, takéto riešenie nemusí vždy fungovať, čoho svedkami boli občania SR už pri „vymáhaní“ splnenia záväzku zo strany tých poslancov, ktorí opustili poslanecký klub niektorej z politických strán zastúpených v parlamente a stali sa nezávislými poslancami³². A po druhé, politickú kultúru v SR nemožno zmeniť z dňa na deň a je málo pravdepodobné, že by všetky relevantné

³² V nedávnom období išlo napríklad o T. Mikušu (HZDS-ES) či Ľ. Micheľa (SDKÚ-DS), ktorí sa aj napriek výzve svojej pôvodnej materskej strany nevzdali svojho poslaneckého mandátu a rozhodli sa naďalej pôsobiť v NR SR, tentokrát ale už v pozíciách nezávislých poslancov.

politické strany nielen prijali, ale následne aj rešpektovali takéto riešenie. Legálnou cestou je totiž nevyhnutelné a na našej politickej scéne panuje taký marazmus, že sa nedodržiavajú dokonca ani princípy elementárnej slušnosti³³.

Otáznou tiež zostáva opodstatnenosť obáv, ktoré prezentuje ZMOS. Už v minulom funkčnom období viedlo toto združenie pomerne rozsiahlu kampaň namierenú proti zavedeniu fiškálnej decentralizácie, no po jej zavedení a relatívne krátkom fungovaní aj jeho predstavitelia uznali, že tieto ich obavy boli neopodstatnené a že fiškálna decentralizácia priniesla oveľa viac pozitív, než negatív³⁴.

No a úplne na záver je z hľadiska efektivity tvorby práva nutné poznamenať i to, že namiesto takýchto čiastkových úprav by poslanci NR SR (bez ohľadu na ich politickú príslušnosť) mohli (a mali) venovať pozornosť radšej komplexnému prepracovaniu legislatívy upravujúcej pôsobenie územnej samosprávy v slovenských podmienkach, a to nielen vzhľadom na jej výrazné posilnenie, ktoré sa udialo v rámci reformy verejnej správy, ale aj vzhľadom na potrebu riešenia vysokej miery defragmentovanosti slovenských obcí. V tejto súvislosti by ale mala prebehnúť rozsiahla odborná diskusia o komunálnej reforme ako takej a minimalizovať by sa rozhodne mala nezdravá stranícka disciplína, ktorá u SR panuje dlhodobo a ktorá sa v rámci legislatívneho procesu prejavuje nechotou akceptovať

³³ Ako príklad možno vziať nedávne vyhlásenia predsedov, a teda najvýznamnejších predstaviteľov, troch politických strán, ktoré v roku 2006 vytvorili vládnu koalíciu. J. Slota (SNS) opakovane urážal homosexuálov (Slota označil... 2007) i Maďarov, ba dokonca aj staromaďarské mýtické bytosti (Slota posilnený... 2008, Slota prirovnal... 2008). V. Mečiar (HZDS-ĽS) pri kritike súčasného prezidenta neváhal upozorniť na jeho morálnu integritu, pričom spôsob, akým tak urobil, mal zosmiešňujúci a degradujúci charakter [Mečiar: Gašparovič... 2009; Gašparovič nie je... 2009]. R. Fico (Smer-SD) ako predseda vlády opakovane útočil na novinárov a ich prácu, pričom ich označoval za „idiotov, prostitútky či hlúpe hyeny“ [Nahnevaný Fico... 2008; Fico: SME... 2008; Fico nadával... 2008], prípadne vyhlásil, že „sú plné agentov ŠtB“ [Fico obviňuje... 2008], no to mu nebránilo v tom, aby ich onedlho na to žiadal o pomoc [Fico nerieši... 2008].

³⁴ Fiškálna decentralizácia bola tým prvkom decentralizácie, po ktorom existujúce samosprávne orgány volali od roku 2002 asi najviac. Videli v nej súčasť decentralizačnej politiky, ktorá mala so sebou priniesť dostatok zdrojov (predovšetkým finančných) na zabezpečenie všetkých samosprávnych potrieb. Táto ich predstava však úplne nekorešpondovala s predstavami autorov decentralizácie. Ako napríklad uviedol V. Nižňanský: „... Mnohí očakávajú, že fiškálna decentralizácia im prinesie viac peňazí. Je to však iba nástroj, ktorým sa posunie rozhodovanie o fiškálnych nástrojoch – daniach a daňovej politike od centra smerom dole. ...“ [Manca 2003: 3].

Samotná fiškálna decentralizácia bola zo strany jednotiek územnej samosprávy očakávaná s výraznými obavami. Tieto obavy boli prezentované hlavne ZMOS, ktoré poukazovalo na mnohé úskalia zavedenia takéhoto inštitútu v slovenských podmienkach. Rok 2005 však ukázal na to, že tieto obavy ZMOS boli predčasné a založené na nesprávnych odhadoch (v celkovom vyjadrení dosiahli príjmy obcí v roku 2005 výšku 77 mld. Sk, pričom ich výdavky boli o 1,8 mld. SKK nižšie; pokiaľ ide o samosprávne kraje, v rovnakom období sa ich celkové príjmy rovnali výdavkom – v oboch prípadoch šlo o hodnotu 21,8 mld. SKK). Problémy spôsoboval aj fakt, že postoje členov ZMOS neboli vo vzťahu k fiškálnej decentralizácii a jej dopadom jednotné. V roku 2005 sa objavili prvé výraznejšie turbulencie vnútri ZMOS, ktoré súviseli najmä s reakciou primátorov veľkých miest voči reprezentantom ZMOS, ktorých vyjadrenia začali v priebehu roka 2005 obhajovať fiškálnu decentralizáciu a jej prvky. Došlo dokonca až k takému vyhroteniu situácie, že niekoľkí primátori veľkých miest (týkalo sa to primátorov Banskej Bystrice, Nítry, Trnavy a Žiliny) hrozili pozastavením svojho členstva v ZMOS [Pilát, Valentovič 2006].

tie pripomienky či priame návrhy (bez ohľadu na ich obsah a kvalitu), ktoré vyšli z „opozičného politického tábora“³⁵.

PRAMENE A LITERATÚRA:

Komunálna reforma. Materiál na verejnú diskusiu. 2004. Bratislava : Úrad vlády SR.

List ZMOS (podpísaný jeho predsedom, M. Sýkorom) adresovaný všetkým poslancom NR SR zo dňa 5. februára 2009. 2009.

Návrh poslanca Národnej rady Slovenskej republiky Petra MIŠŠÍKA na vydanie zákona, ktorým sa dopĺňa zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov. 2009. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.nrsr.sk/Default.aspx?sid=zakony/cpt&ZakZborID=13&CisObdobia=4&ID=903>>

Návrh poslanca Národnej rady Slovenskej republiky Petra Miššika na vydanie zákona, ktorým sa dopĺňa zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov (tlač 903) – prvé čítanie: hlasovanie o tom, aby bol návrh zákona prerokovaný v druhom čítaní. 2009. [c

it. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.nrsr.sk/Default.aspx?sid=schodze/hlasovanie/hlasklub&ID=24443>>

Návrh poslanca Národnej rady Slovenskej republiky Petra MIŠŠÍKA na vydanie zákona, ktorým sa dopĺňa zákon č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov v znení neskorších predpisov. 2009. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.nrsr.sk/Default.aspx?sid=zakony/cpt&ZakZborID=13&CisObdobia=4&ID=902>>

Návrh poslanca Národnej rady Slovenskej republiky Petra Miššika na vydanie zákona, ktorým sa dopĺňa zákon č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov v znení neskorších predpisov (tlač 902) – prvé čítanie. hlasovanie o tom, aby bol návrh zákona prerokovaný v druhom čítaní. 2009. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <http://www.nrsr.sk/Default.aspx?sid=schodze/hlasovanie/hlasklub&ID=24438>

Rozhodnutie predsedu NR SR č. 912 zo dňa 15. 1. 2009. 2009. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.nrsr.sk/Dynamic/Download.aspx?DocID=327039>>

³⁵ Vzťahy medzi vládnu koalíciou a opozíciou na úrovni zákonodarného zboru zostávali v roku 2008 veľmi konfliktné. Pretrvávalo nastavenie strán vládnej koalície na uplatňovanie metódy tyranie väčšiny, ktorá spočívala vo fakticky celoplošnom odmietaní legislatívnych návrhov opozičných poslancov a v selektívnom odmietaní pokusov poslancov opozičných strán o naplnenie kontrolnej funkcie parlamentu v situáciách, ktoré vládna koalícia považovala za politicky rizikové z hľadiska vlastného mocenského postavenia alebo z hľadiska podpory verejnosti. Používanie metódy tyranie väčšiny, trvajúce od začiatku funkčného obdobia NR SR, zdôvodnil koncom roka 2008 predseda parlamentu, P. Paška, podľa ktorého by si opozícia mala zvyknúť, že v parlamente neprechádzajú jej návrhy zákonov [Mesežnikov 2009: 26-27]. V tejto súvislosti je však potrebné dodať i to, že vládna koalícia neodmieta iba prijímanie návrhov zákonov, ktoré vyšli z opozičného politického tábora, ale často odmieta aj akúkoľvek diskusiu o týchto návrhoch (pozri napríklad [Smer: Opozícia... 2009]), čo je v rozpore s princípmi demokracie i skôr spomínanej koncepcie *good governance*.

Rozhodnutie predsedu NR SR č. 913 zo dňa 15. 1. 2009. 2009. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.nrsr.sk/Dynamic/Download.aspx?DocID=327040>>

Rozprava: prepis a zvukové záznamy. 4. volebné obdobie, 32. schôdza (3. 2. 2009 – 18. 2. 2009). Neautorizovaný prepis bez jazykovej korektúry. 2009. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.nrsr.sk/default.aspx?sid=schodze/rozprava>>

Structure and operation of local and regional democracy. Council of Europe. Strasbourg : Cedex.

Uznesenie NR SR č. 1258 zo dňa 6. 2. 2009. 2009. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.nrsr.sk/Dynamic/Download.aspx?DocID=328001>>

Uznesenie NR SR č. 1261 zo dňa 6. 2. 2009. 2009. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.nrsr.sk/Dynamic/Download.aspx?DocID=328003>>

BAJAN, V. (2009). *ŽaboMiššikova vojna. blog.aktualne.sk* [cit. 2009-02-02]. Dostupný z WWW: <<http://blog.aktualne.centrum.sk/blogy/vladimir-bajan.php?itemid=441>>

BEŇOVÁ, J.; SCHNIEREROVÁ, D. (2009). *Dvoch stoličiek sa poslanci vzdať nechcú*. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: http://spravy.pravda.sk/dvoch-stoliciek-sa-poslanci-vzdat-nehcu-ff6-/sk_domace.asp?c=A090123_085323_sk_domace_p29; <http://www.transparency.sk/den_tlac/Pravda_01232009.htm>

BÚTOROVÁ, Z.; GYÁRFÁŠOVÁ, O. (2009). Verejná mienka. In: BÚTORA, M.; KOLLÁR, M.; MESEŽNIKOV, G. (eds.). *Slovensko 2008. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2009, s. 251-295. ISBN 80-89345-15-1.

DEMERS, J.; FERNÁNDEZ, A. E.; HOGENBOOM, B.; HOGENBOOM, J. (2004). Good Governance and democracy in a world of neoliberal regimes. In: DEMERS, J.; FERNÁNDEZ, A. E.; HOGENBOOM, B.; HOGENBOOM, J. (eds.): *Good Governance in the Era of Global Neoliberalism. Conflict and depolitisation in Latin America, Eastern Europe, Asia and Africa*. New York: Routledge, s. 1-37. ISBN 978-0415341-16-5.

ÉBER, A. (2007). *Conflicts of sickness debate*. [cit. 2009-02-02]. Dostupný z WWW: <http://translate.google.com/translate?prev=hp&hl=hu&u=http%3A%2F%2Fwww.np.ort.hu%2Forszag-vilag%2Fbelfold%2Frovatok%2Fbelfold%2F071003_bel_96760&sl=hu&tl=en&swap=1>

HERTZOG, R. (2008). *Intermunicipal Cooperation, a Viable Alternative for Territorial Consolidation?* Príspevok prezentovaný na medzinárodnej vedeckej konferencii „Lessons Learned from Territorial Consolidation Reforms – the European Experience“, Warszawa, 14. 11. 2008 – 15. 11. 2008.

- HOULBERG, K. (2008). *Municipal Size, Economy and Democracy. Príspevok prezentovaný na medzinárodnej vedeckej konferencii „Lessons Learned from Territorial Consolidation Reforms – the European Experience“*, Warszawa, 14. 11. 2008 – 15. 11. 2008.
- HRABKO, J. (2009). *Piruetu na druhú*. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://komentare.sme.sk/c/4299754/piruetu-na-druhu.html>>
- JAVOREK, P. (2002). *Za efektívny zákon o konflikte záujmov*. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.changenet.sk/?section=spr&x=20818&cat=80696>>
- JÜPTNER, P.; POLINEC, M.; ŠVEC, K. a kol. (2007). *Evropská lokální politika*. Praha : Jüptner & Institut politologických studií. ISBN 978-80-254-1187-2.
- KLESNILOVÁ, A. (2002). Budú musieť odísť všetci starostovia a primátori? : Kontroverzný zákon o konflikte záujmov komunálni politici odmietajú. *Národná obroda*, s. 4, 27. 2, 2002.
- KLIMOVSKÝ, D. (2004). Vplyv spôsobu kreovania starostu na jeho pozíciu v lokálnej samospráve. In LOVAŠ, L. (ed.) *Teória a prax verejnej správy. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika, 2004, s. 70-74. ISBN 90-7097-595-4.
- KLIMOVSKÝ, D. (2005). Tri štandardné modely kreovania starostov v Európe (Štúdie krajín). *Verejná správa a spoločnosť*, roč. 6, č. 1-2, s. 58-76. ISSN 1335-7182.
- KLIMOVSKÝ, D. (2006). Verejná politika na regionálnej a komunálnej úrovni. In: KRÁLOVÁ, I. a kolektív: *Aktuálne otázky verejnej politiky*. Košice: TypoPress, s. 225-296. ISBN 80-89089-46-1.
- KLIMOVSKÝ, D. (2008). *Základy verejnej správy*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika. ISBN 978-80-7097-713-2.
- KOST, A.; WEHLING, H.-G. (eds.) (2003). *Kommunalpolitik in den deutschen Ländern*. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag.
- KUKLIŠ, P. (2005). Niektoré problémy právnej normotvorby v Slovenskej republike. In ČERMÁKOVÁ, J.; VOSTRÁ, L. (eds.) *Otázky tvorby práva v České republice, Polské republice a Slovenské republice*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, s. 34-49. ISBN 80-86898-52-0.
- LÁŠTIC, E. (2004). Legislatívny proces v Národnej rade SR. In: Malová, D. (ed.): *Parlamentná demokracia*. Bratislava: Univerzita Komenského, s. 74-84. ISBN 80-223-2009-9.
- MANCA, S. J. (2003). Reálny život je veľakrát trochu iný. Rozhovor s V. Nižňanským. *Verejná správa*, roč. 58, č. 10, s. 2-4. ISSN 1335-7883.
- MESEŽNIKOV, G. (2009). Vnútropolitický vývoj a systém politických strán. In: BÚTORA, M.; KOLLÁR, M.; MESEŽNIKOV, G. (eds.). *Slovensko 2008. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2009, s. 17-125. ISBN 80-89345-15-1.

- MIŠŠÍK, P. (2009). *Ad: Pirueta na druhú (9. 2.)*. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://komentare.sme.sk/c/4303030/ad-pirueta-na-druhu-9-2.html>>
- NIŽŇANSKÝ, V. – PILÁT, J. (2008). Verejná správa. In: BÚTORA, M.; KOLLÁR, M.; MESEŽNIKOV, G. (eds.). *Slovensko 2007. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2008, s. 213-232. ISBN 80-89345-01-4.
- OROSZ, L. (2002). Návrh novej ústavnej a zákonnej úpravy konfliktu záujmov: Preskúmanie podľa britského modelu. *Nové Slovo. Politicko-spoločenský týždenník*. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.noveslovo.sk/archiv/2002-6/konflikt.asp>>
- PALÚŠ, I. (2002). *Štátne právo porovnávacie*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika. ISBN 80-7097-483-4.
- PAWLOWSKA, A.; RADZIK, K. (2007). *Institutional Models of Local Governance: Comparative Analysis*. Príspevok prezentovaný na medzinárodnej vedeckej konferencii NISPACEE, Kyjev, 17. 5. 2007 – 19. 5. 2007. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <http://www.nispa.sk/_portal/files/conferences/2007/papers/200704100858340.KievPaper.Pawlowska.Radzik.doc>
- PILÁT, J.; VALENTOVIČ, M. (2006). Verejná správa. In: KOLLÁR, M.; MESEŽNIKOV, G. (eds.). *Slovensko 2005. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava : Inštitút pre verejné otázky, 2006, s. 189-208. ISBN 80-88935-84-9.
- PIROŠÍK, V. (2006). *Vybrané problémy legislatívneho procesu v Slovenskej republike*. Príspevok prezentovaný na konferencii „Transparentní procesy v politickém rozhodování“, Praha, 18. 4. 2006 – 19. 4. 2006. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <http://web.mvcr.cz/archiv2008/rs_atlantic/data/files/pirosik02.pdf>
- REPA, M. (2002). Korupcia – systémová chyba ohrozujúca spoločnosť: Konflikt záujmov verejných činiteľov zostáva bez adekvátnej kontroly. *Nové Slovo. Politicko-spoločenský týždenník*. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.noveslovo.sk/archiv/2002-23/ospolocnosti.asp>>
- SEDLÁK, R. (2009). *Barometer Politikonu ukázal, ako si poslanci vážia svojich voličov*. [cit. 2009-03-10]. Dostupný z WWW: <http://www.politikon.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=3806&Itemid=1>
- STEINICH, M. (2001). Governance als Ansatz der GTZ. In: ADAM, M.; KÖNIG, K. (eds.): *Governance als Entwicklungspolitischer Ansatz*. Speyer : Forschungsinstitut für Öffentliche Verwaltung, s. 157-176. ISBN 3-932112-57-1.
- SUŠKO, J. (2003). „Vojna“ Svidničanov a Stropkovčanov o sídlo okresu pokračuje. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.cassovia.sk/korzar/archiv/clanok.php3?sub=24.5.2003/12318P>>
- SÝKORA, M. (2002). Dobrá príprava – polovica úspechu. *Parlamentný kuriér: Časopis Národnej rady Slovenskej republiky*, č. 10, s. 52 – 53.

- ŠKULTÉTY, P. a kolektív (2002). *Správne právo hmotné. Všeobecná a osobitná časť*. Šamorín: Heuréka. ISBN 80-968567-6-6.
- ŠULCOVÁ, H. (2009). *David Rath, hejtman Středočeského kraje*. [cit. 2009-03-10]. Dostupný z WWW: <http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/dvacetminut/_zprava/546965>
- VAGOVIČ, M. (2007). *Slota označil homosexuálov za nenormálnych buzerantov a redaktorku za špinu*. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.cassovia.sk/korzar/archiv/clanok.php3?sub=14.6.2007/782040>>
- VAIČIŪNIENĚ, J. (2008). *The Administrative-Territorial Reform in Lithuania: History and Today. Príspevok prezentovaný na medzinárodnej vedeckej konferencii „Lessons Learned from Territorial Consolidation Reforms – the European Experience“*, Warszawa, 14. 11. 2008 – 15. 11. 2008.
- VRANGBÆK, K. (2008). *The structural reform in Denmark in 2007 – Opening a policy window to address future challenges. Príspevok prezentovaný na medzinárodnej vedeckej konferencii „Lessons Learned from Territorial Consolidation Reforms – the European Experience“*, Warszawa, 14. 11. 2008 – 15. 11. 2008.
- David Rath dál pobírá dva platy, část peněz chce rozdat*. 2009. [cit. 2009-03-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.ct24.cz/domaci/47196-david-rath-dal-pobira-dva-platy-cast-penez-chce-rozdat/>>
- Desatoro najväčších mýtov o konflikte záujmov a skutočnosť. Aliancia – Stop konfliktu záujmov*. 2001. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <http://www.transparency.sk/kampane/030814_desat.pdf>
- Fico nadával novinárom do hyen*. 2008. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <http://spravy.pravda.sk/fico-nadaval-novinarom-do-hyen-dem-sk_domace.asp?c=A081121_125520_sk_domace_p12>
- Fico nerieši majetky, pomoc chce od médií*. 2008. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.cassovia.sk/korzar/archiv/clanok.php3?sub=29.12.2008/962520>>
- Fico obviňuje médiá, že sú plné agentov ŠtB. V jeho okolí je ich viac*. 2008. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.sme.sk/c/4212981/fico-obvinuje-media-ze-suplne-agentov-stb-v-jeho-okoli-je-ich-viac.html>>
- Fico: SME, Pravda aj TA3 sú prostitútky*. 2008. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://ekonomika.sme.sk/c/3751232/fico-sme-pravda-aj-ta3-su-prostitutky.html>>
- Gašparovič nie je podľa Mečiara vo fyzickej a psychickej kondícii*. 2009. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.webnoviny.sk/slovensko/clanok/31729/Gasparovic-nie-je-podla-Meciara-vo-fyzickej-a-psychickej-kondicii.html>>
- Mečiar: Gašparovič je politický chameleon*. 2009. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://hnonline.sk/c1-33792330-meciar-gasparovic-je-politicky-chameleon>>

- Nahnevany Fico nadával novinárom do idiotov.* 2008. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <http://spravy.pravda.sk/nahnevany-fico-nadaval-novinarom-do-idiotov-fzu-sk_domace.asp?c=A081029_122906_sk_domace_p23>
- Poslanec by podľa Miššika nemal byť aj predsedom VÚC či starostom.* 2009. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.sme.sk/c/4268768/poslanec-by-podla-missika-nemal-byt-aj-predsedom-vuc-ci-starostom.html>>
- Rath sepsal pravidla, jak rozdá svůj plat.* 2009. [cit. 2009-03-02]. Dostupný z WWW: <<http://hn.ihned.cz/c1-35025770-rath-sepsal-pravidla-jak-rozda-svuj-plat>>
- Slota posilnený vínom nazval maďarskú ministerku chuderou.* 2008. [cit. 2009-03-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.sme.sk/c/4108784/slot-posilneny-vinom-nazval-madarsku-ministerku-chuderou.html>>
- Slota prirovnal Kingu Gönczovú k Hitlerovi.* 2008. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.sme.sk/c/4109413/slot-prirovnal-kingu-gonczovu-k-hitlerovi.html>>
- Smer: Opozícia zlyhala, nemá právo zúčastňovať sa na rozhodnutiach.* 2009. [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <http://spravy.pravda.sk/smer-opozicia-zlyhala-nema-pravo-zucastnovat-sa-na-rozhodnutiach-p99-sk_domace.asp?c=A090202_212902_sk_domace_p23>